

DE
NATIONALE
ASSEMBLÉE

VAN DE REPUBLIEK SURINAME

Paramaribo, 13 juli 2023

DNA no: 1201/23

Aan de President van de
Republiek Suriname,
de heer Ch. Santokhi

Betreft: initiatiefvoorstel

Heer President,

Ter voldoening aan het gestelde in artikel 82 van het Reglement van Orde voor De Nationale Assemblée doe ik U ter kennisneming toekomen de bij De Nationale Assemblée ter aanvaarding ingediende initiatiefvoorstellen:

- houdende nadere wijziging van de Kiesregeling (S.B. 1987 no. 62, geldende tekst S.B. 1996 no. 15 zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2019 no. 55). (Ingediend dd. 07 juli 2023 door de leden: D. Sharman en C. van Samson).
- Houdende nadere wijziging van de Grondwet van de Republiek Suriname (S.B. 1987 no. 116, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 1992 no. 155). (Ingediend dd. 07 juli 2023 door de leden: D. Sharman en C. van Samson).

De Voorzitter van
De Nationale Assemblée,

M. Bee MSc. LLB

Bijlage: 2 (twee)

Initiatiefvoorstel: krachtens artikel 78 van de Grondwet van de Republiek Suriname (S.B. 1987 no. 116, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 1992 no. 38), ingediend d.d. 7 juli 2023 door D. Sharman en C. van Samson allen leden van De Nationale Assemblée, houdende nadere wijziging van de Kiesregeling (S.B. 1987 no. 62, geldende tekst S.B. 1996 no. 15, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2019 no. 55).

Paramaribo, 7 juli 2023

De initiatiefnemers:

D. Sharman

C. van Samson

DE NATIONALE ASSEMBLEE	
Ingek.	10 juli 2023
Agenda no.	1153/23
Verwezen	
Naar	

**WET van2023,
houdende nadere wijziging van de
Kiesregeling (S.B. 1987 no. 62,
geldende tekst S.B. 1996 no. 15, zoals
laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2019 no. 55)**

ONTWERP

DE PRESIDENT VAN DE REPUBLIEK SURINAME,

In overweging genomen hebbende, dat, mede in het kader van de beslissing van het Constitutioneel Hof van de Republiek Suriname d.d. 5 augustus 2022, zaak nr. CH-02, het nodig is de Kiesregeling (S.B. 1987 no. 62, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2019 no. 55) nader te wijzigen;

Heeft, de Staatsraad gehoord, na goedkeuring door De Nationale Assemblée, bekrachtigd de onderstaande wet:

ARTIKEL 1

In de Kiesregeling (S.B. 1987 no. 62, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2019 no.55), worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- A. **Artikel 1 lid 1** wordt vernummerd naar lid 1a.
En lid 1b wordt toegevoegd en luid als volgt:
Het Kiesbureau dient desgewenst spoedig toegang tot het Bevolkingsregister bij het Central Bureau voor Burgerzaken, het kiesregister en de kiezerslijst te verkrijgen en de minister aan wie de zorg voor Binnenlandse Zaken is opgedragen, is gehouden hierop toe te zien.
Artikel 1 lid 2 wordt de zinsnede: ‘aan wie de zorg voor Binnenlandse Zaken is opgedragen’, weggelaten.

- B. **Artikel 5** wordt gewijzigd als volgt: Zij, die in het landelijk bevolkingsregister opgenomen zijn, worden voor de toepassing van deze wet, behoudens bewijs van tegendeel, geacht:
 - a. In het geval van verkiezing voor de ressort- en districtsraad: hun hoofd-of werkelijk verblijf te hebben in dat ressort respectievelijk district.
 - b. In geval van verkiezing voor De Nationale Assemblée: hun hoofd- of werkelijk verblijf te hebben in de Republiek Suriname.

- C. **Artikel 8** wordt de zinsnede ‘per district’ vervangen door landelijk.

- D. **Artikel 9** wordt vervangen door: Voor de afvaardiging naar de Nationale Assemblée geldt 51 zetels landelijk in de Republiek Suriname

- E. **In Artikel 16 lid 1** wordt de tekst: ‘.....die afzonderlijk aanwijzen zowel de kiesgerechtigden van de Republiek Suriname als die van een ressort, welke bevoegd zijn tot het kiezen van de respectievelijke leden van de Nationale Assemblée en die van de Ressortraden’.
- Lid 3** luidt als volgt: Iedere kiesgerechtigde is bevoegd te onderzoeken of hij op de landelijke kiezerslijst en zijn ressort is opgebracht.
- F. **Hoofdstuk VI** wordt het woord ‘De kiesdistricten’ vervangen door het grondgebied van de Republiek Suriname
- G. **Artikel 24 lid 1** wordt gewijzigd en luid nu: Voor de verkiezing van de leden van De Nationale Assemblée geldt het totaal grondgebied van de Republiek Suriname als één kiesdistrict, waarbij de grenzen samenvallen met landsgrenzen.
- H. **Artikel 26 lid 1** luidt als volgt: Voor de verkiezing van de leden van De Nationale Assemblée wordt een landelijk hoofdstembureau ingesteld terwijl voor die van de leden van de Ressortraden voor elk kiesdistrict een hoofdstembureau wordt ingesteld.
- Lid 2** komt te luiden: Het Hoofdstembureau bestaat uit vijf leden, waarvan één voorzitter en één waarnemend voorzitter is en drie plaatsvervangende leden. Het aantal leden en plaatsvervangende leden voor het Hoofdstembureau Paramaribo kan, voor een periode waarin zulks noodzakelijk wordt geacht, worden uitgebreid met ten hoogste drie leden respectievelijk vijf plaatsvervangende leden.
- I. **In Artikel 42 lid 1** wordt de zinsnede ‘elk kiesdistrict’ vervangen door de Republiek Suriname.
- Lid 2** luidt als volgt: Op dezelfde lijst mogen niet meer kandidaten worden geplaatst dan het aantal zetels dat landelijk beschikbaar is, namelijk 51 (één en vijftig)
- In Lid 3** wordt het aantal ‘10’ vervangen door 25 (vijf en twintig).
- J. **Artikel 50 lid 3 sub d** luidt als volgt: indien een kandidaat die voorkomt op de kandidatenlijst zijn woon- of werkelijke verblijfplaats niet in de Rcpubliek Suriname heeft.
- K. **Artikel 87 lid 1** wordt gewijzigd en luid als volgt: De stemming voor de Nationale Assemblée geschiedt landelijk en voor de ressortraden in elk ressort uitsluitend over de kandidaten wier namen voorkomen op de onderscheidene geldig verklaarde kandidaten lijsten.
- L. **Artikel 90 lid 1** wordt gewijzigd en luidt als volgt: Ten minste drie dagen voor de dag van de stemming ontvangt elke kiezer, die bevoegd is aan de stemming deel te nemen, een kaart houdende een oproeping voor de stemming.

In lid 2 sub d wordt de zinsnede ‘te bezigen kiezerslijst’ vervangen door te bezigen landelijke kiezerslijst

In lid 2 sub f vervalt de zinsnede ‘het kiesdistrict en ‘

- M. Artikel 110 lid 1a:** luidt als volgt: in geval van verkiezing voor de ressortraad de kiezer die is benoemd tot voorzitter, lid of plaatsvervangend lid van een stembureau of hoofdstembureau, gelegen buiten het ressort, waar hij geregistreerd staat.

Lid 2 wordt aangepast en wel als volgt: Lid 2 wordt lid 2 a: wordt de zinsnede ‘op dezelfde kiezerslijst’ vervangen door ‘in het zelfde ressort geregistreerd staat’ in het geval van verkiezingen voor de ressortraad

Toegevoegd wordt lid 2 b en luidt als volgt: Als gemachtigde kan optreden elke persoon die op de landelijke kiezerslijst voorkomt in het geval van verkiezingen voor De Nationale Assemblee. Een gemachtigde mag slechts één aanwijzing aannemen.

- N. In Artikel 124 lid b en lid c** wordt het woord ‘kiesdistrict’ vervangen door district.

- O. Artikel 131 lid 1** wordt toegevoegd het woord ‘landelijk’ en luidt als volgt: De kandidaten voor De Nationale Assemblee worden gekozen krachtens het stelsel van landelijke evenredige vertegenwoordiging bij grootste gemiddelden met voorkeursstemmen.

In lid 2 wordt verwijderd de zinsnede: ‘per district’ en wordt toegevoegd het woord ‘landelijk’ en luidt als volgt: De zetels worden landelijk toegekend overeenkomstig het bepaalde in artikel 9.

- P. Artikel 136** wordt gewijzigd en wel als volgt: De gekozene geeft bij het toekomen van het afschrift een bewijs van ontvangst daarvoor af en geeft binnen veertien dagen na de dagtekening van dat bewijs schriftelijk kennis aan het Centraal Hoofdstembureau, of hij zijn verkiezing aanvaardt.
- Q. In Artikel 137 lid 1** wordt het zinssnede ‘Hoofdstembureau van het betrokken kiesdistrict’ vervangen door het woord ‘Centraal Hoofdstembureau’ en het woord ‘het Centraal Hoofdstembureau,’ , geschrapt. Het lid luidt als volgt: De voorzitter van het Centraal Hoofdstembureau geeft onmiddellijk kennis aan de President, het Onafhankelijk Kiesbureau, wanneer een gekozene zijn verkiezing heeft aanvaard.

ARTIKEL II
Slot- en overgangsbepalingen

1. Deze wet wordt in het Staatsblad van de Republiek Suriname afgekondigd.
2. De Minister van Binnenlandse Zaken is belast met de uitvoering van deze wet.
3. Deze wet is van toepassing op de verkiezingen volgend na de datum van afkondiging.

Gegeven te Paramaribo, de 2023

CHANDRIKAPERSAD SANTOKHI

**WET van,
houdende nadere wijziging van de
Kiesregeling (S.B. 1987 no. 62,
geldende tekst S.B. 1996 no. 15, zoals
laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2019 no. 55)**

MEMORIE VAN TOELICHTING

A. ALGEMEEN DEEL

Deze wet tot wijziging van de Kiesregeling introduceert een wijziging van de kiesregeling en ons kiesstelsel ten aanzien van de verkiezing van de leden van De Nationale Assemblée, ingevolge het (gewijzigde) artikel 61 van de Grondwet van de Republiek Suriname.

Een van de belangrijkste conclusies van de evaluaties van de verkiezingen voor De Nationale Assemblée in de afgelopen jaren, was dat het in de Grondwet en de Kiesregeling geregelde districtenstelsel voor de verkiezingen van De Nationale Assemblée en de in de Kiesregeling vastgelegde zetelverdeling per district, een steeds groter wordende onevenredigheid onevenredigheid creert tussen het door de politieke organisaties per district behaalde aantal DNA-zetels en het aantal inwoners per district. Evenzo resulteert het in een steeds ernstigere vervorming van de ambities en aspiraties van de Surinaamse samenleving en richt steeds grotere schade aan de democratische waarden en beleving van de samenleving.

Als gevolg hiervan kwam de representatie van het Surinaamse volk in het politieke democratisch proces op gespannen voet te staan met het bepaalde in artikel 52 van de Grondwet, een kernartikel waarop de politieke democratie in Suriname is gefundeerd. Volgens artikel 52 lid 2 van de Grondwet kenmerkt de politieke democratie zich door "participatie en representatie" van het Surinaamse volk.

Primair strekt deze wet tot het voldoen aan de beslissing van het Constitutioneel Hof van de Republiek Suriname d.d. 5 augustus 2022, zaak nr. CH-02, inzake toetsing ex artikel 144 Grondwet jo. artikel 12 lid 1 Wet Constitutioneel Hof van de artikelen 9 jo. 24 van de Kiesregeling op strijdigheid met de Grondwet, alsmede het Internationaal Verdrag inzake Burger en Politieke Rechten (IVBPR) en het Amerikaans Verdrag voor de Rechten van de Mens (AVRM).

Het Constitutioneel Hof heeft de aan het Hof voorgelegde rechtsvraag of de artikelen 9 en 24 van de Kiesregeling strijdig zijn met de Grondwet en toepasselijke internationale verdragen bevestigend beantwoord, met als motivering dat onder meer deze bepalingen van de Kiesregeling, vanwege de in 1987 in de Kiesregeling aan een aantal districten toegekende electorale voordelen, thans resulteren in een ongelijk stemgewicht en ongeoorloofde positieve discriminatie. Het Constitutioneel Hof heeft op pagina 18 van haar besluit onder meer het volgende overwogen:

“Kiesstelsels dienen te beantwoorden aan de basisregels van het kiesrecht. Deze regels zijn onder meer het gelijke gewicht van een ieders stem, regelmatige verkiezingen, geheime en vrije verkiezingen, goede en transparante controles op het stemproces. Uitgangspunt van de jurisprudentie is dat het gelijkheidsbeginsel verlangt dat het kiesstelsel is gebaseerd op het one-person, one-vote beginsel...Het gelijkheidsbeginsel vertaalt zich ook in het kiesrecht als een beginsel waarbij elke burger niet alleen gelijk is bij het gebruik van dit recht (er is wel sprake van actief en passief kiesrecht) maar ook het gewicht van hun stem gelijk dient te zijn ten opzichte van elkaar in een kiesstelsel. Dat wil zeggen dat het recht van de ene burger om volksvertegenwoordigers te kiezen in een bepaald district even zwaar moet wegen ten opzichte van het recht van een andere burger die hetzelfde recht heeft in een ander district...”

Het constitutioneel Hof oordeelt dat:

Suriname als verdragsstaat bij het IVBPR en het AVRМ gehouden is aan haar verplichtingen voortvloeiend uit deze Verdragen;

- de soevereine wil van het volk conform artikel 55 van de Grondwet is niet terug te vinden is in de verkiezingsuitslag vanwege het ongelijk stemgewicht;

het huidige kiesstelsel niet voldoet aan een rechtvaardig kiesstelsel met name als het komt op de gelijkwaardigheid van de stemmen en daardoor de artikelen 9 jo. 24 in de Kiesregeling strijdig zijn met het beginsel van gelijkheid en van een gelijkwaardig kiesrecht zoals vervat in artikel 8 Grondwet, artikelen 25 sub b en 26 IVBPR en artikelen 23 lid 1 sub b en 24 AVRМ;

er sprake is van “positieve discriminatie” in de verdeling van de DNA zctels ingevolge de artikelen 9 jo. 24 Kiesregeling, welke thans, gelet op de door het Hof gegeven argumentatie, ongeoorloofd is;

thans aan een rechtvaardig kiesstelsel moet worden gewerkt conform de maatschappelijke realiteit met in achtneming van de Grondwet en Verdragen;

- de wetgevende macht wordt volgens artikel 70 Grondwet gezamenlijk uitgeoefend met de regering om het huidige kiesstelsel in overeenstemming te brengen met het IVBPR en het AVRМ;

- de verkiezingen van 25 mei 2025 normaal voortgang dienen te vinden.

Het Constitutioneel Hof besluit onder andere dat:

Dat de artikelen 9 jo. 24 Kiesregeling in strijd zijn met het gelijkheidsbeginsel en het discriminatie verbod van artikel 8 Grondwet;

Dat de artikelen 9 jo. 24 Kiesregeling wel in strijd zijn met artikel 55 jo. 8 Grondwet.

Dat de artikelen 9 jo. 24 Kiesregeling wel in strijd zijn met de artikelen 25 sub b IVBPR en 26 IVBPR. 6.

Dat de artikelen 9 jo. 24 Kiesregeling wel in strijd zijn met de artikelen 1 jo. 23 jo. 24 van het AVR.M.

Op basis van statistieken wordt onweerlegbaar geconstateerd dat er significante afwijkingen zijn van het stemgewicht van de districten ten opzichte van elkaar, waardoor er sprake is van strijdigheid tussen artikel 9 jo. 24 Kiesregeling met artikel 8 jo. 55 Grondwet en relevante verdragen. Artikel 9 jo 24 Kiesregeling zijn daardoor ongrondwettig. Het rechtsgevolg hiervan is dat deze bepalingen hun rechtskracht hebben verloren en derhalve dienen te worden gewijzigd.

Het uitgangspunt van de wijziging van artikel 9 in deze wet is om de zetelverdeling in overeenstemming te brengen met de Grondwet, met name artikel 8 jo 55. De grondslag van deze wijziging houdt een correctie in van artikel 9, waarbij het belang van rechtvaardigheid en gelijkheid voor de samenleving naar het hoogste niveau getild wordt. De in deze wet vastgelegde aanpassing van het aantal kiesdistricten naar een(1) kiesdistrict is meest simpele tevens meest rechtvaardige methode waarbij aan alle beginselen van gelijkheid en recht en rechtvaardigheid wordt voldaan, zowel nationaal als internationaal. Het uitgangspunt is de hoogst haalbare waarde voor het gelijkheidsbeginsel als norm voor een verantwoorde landelijke evenredige vertegenwoordiging, zoals gespecificeerd in het besluit van het Constitutioneel Hof. Verwezen wordt naar de toelichting bij artikel 9.

Er wordt in deze wet voor gekozen om de verkiezingsregels voor DNA direct aan te pakken hoewel er ook andere leemten zijn in het kiesstelsel. Er is meer nodig en een integrale herziening is aan te bevelen.

Een positief effect van deze wet is door het hanteren van de Landelijke evenredigheid voor de verkiezing van DNA, er meer waarde gehecht zal worden aan de verkiezing van Districtsraad en Ressortraden en deze eindelijk de ruimte zullen krijgen om de hen toebedeelde rol waar te maken. In het vervolgtraject van aanpassingen is het dan ook aan te bevelen een verdergaande evaluatie te plegen en mogelijk aanpassing van de regionale organen en de wijze waarop zij gekozen worden.

B. Artikelsgewijs

Artikel 5

Het Constitutioneel Hof heeft overwogen dat de artikelen 8 jo. 55 Grondwet in samenhang met elkaar dienen te worden gelezen en geïnterpreteerd. De uitkomst van de verkiezingen brengt niet de soevereine wil van het volk tot uitdrukking, omdat niet elke stem hetzelfde gewicht heeft bij de toekenning van zetels. Hierdoor is er strijdigheid met het gelijkheidsbeginsel en het discriminatie verbod. Het Hof overweegt ook dat de uitkomst van de verkiezingen thans niet meer beantwoordt aan de maatschappelijke realiteit en als gevolg hiervan wordt de zetelverdeling ingevolge artikel 9 Kiesregeling als discriminatoir ervaren. Het Constitutioneel Hof overweegt voorts dat deze scheef groei het gevolg is van groei van de populatie per district evenals een 'positieve 'discriminatie' in het huidig kiesstelsel die thans niet meer geoorloofd is. Dat er sprake is van disproportionaliteit in het democratisch

stemrecht in de verkiezingsuitslagen welke indruist tegen de grondwettelijk vastgelegde participatie en representativiteit. Het huidig kiesstelsel is onrechtvaardig en een minderheid beslist over een meerderheid.

Voorts overweegt het Hof dat een gelijkwaardig kiesrecht zoals vereist conform artikel 25 sub b van het IVBPR, niet tot uitdrukking komt in de uitkomst van de verkiezingen, waarbij het stemgewicht van grote delen van het electoraat in strijd is met het gelijkheidsbeginsel. Het Hof stelt dat conform de general comment no. 18 van het IVBPR elk kiesstelsel in een verdragstaat verenigbaar dient te zijn met de rechten die door artikel 25 sub b worden beschermd en dient het de vrije wilsuiting van de kiezers te waarborgen en tot gelding te brengen. Het 'one person, one vote' beginsel betekent dat de stem van de ene kiezer gelijk is aan de stem van een andere kiezer (waarde/ value). Hierbij is belangrijk de vaststelling van de kiesgrenzen en de zetelverdeling niet scheef getrokken dient te worden., geen enkele groep gediscrimineerd wordt en het recht van burgers om hun vertegenwoordigers te kiezen niet uitsluit of op ongerechtvaardigde wijze beperkt. Het Hof tekent hierbij de noodzaak aan voor de evaluatie van de districtenindeling conform Decreet van 24 februari 1983, S.B. no.24.

Het hof concludeert dat Suriname als verdragsstaat bij het IVBPR en AVRVM gehouden is aan haar verplichtingen te voldoen conform deze Verdragen;

Dat de soevereine wil van het volk conform artikel 55 van de Grondwet niet terug te vinden is in de verkiezingsuitslag vanwege het ongelijke stemgewicht;

Het huidig kiesstelsel niet voldoet aan een rechtvaardig kiesstelsel met name als het aankomt op de gelijkwaardigheid van de stemmen en daardoor de artikelen 9 jo. 24 Kiesregeling strijdig zijn met het beginsel van gelijkheid en van een gelijkwaardig kiesrecht zoals vervat in artikel 8 Grondwet, artikelen 25 sub b en 26 IVBPR en artikelen 23 lid 1 sub b en 24 AVRVM.

De populatie in de districten is gaan verschuiven sinds de inwerkingtreding van de kiesregeling, dat de opbouw van de zetels is geschied aan de hand van het inwonertal van per district.

Thans is het noodzakelijk aan een rechtvaardig kiesstelsel te werken conform de maatschappelijke realiteit met in achtname van de Grondwet en Verdragen

Het Hof besluit met te stellen dat:

De artikelen 9 jo.24 Kiesregeling in strijd zijn met het gelijkheidsbeginsel en het discriminatie verbod van artikel 8 Grondwet

Dat de artikelen 9 jo. 24 Kiesregeling wel in strijd zijn met artikel 55 Jo. 8 Grondwet

De artikelen 9n jo. 24 in strijd zijn met de artikelen 25 sub b IVBPR en 26 IVBPR

De artikelen 9 jo. 24 Kiesregeling wel in strijd zijn met de artikelen 1 jo. 23 jo. 24 van het AVRVM

Op basis van het bovenstaande wordt de landelijke evenredigheid geïntroduceerd ter verkiezing van leden van De Nationale Assemblée. Zowel het passief – als actief kiesrecht zal slechts begrensd zijn door de landsgrenzen. De consequentie hiervan is dat het woon- en verblijfsbeginsel voor kandidaten voor De Nationale Assemblée een wijziging ondergaat,

waarbij het woon- en verblijf binnen de landsgrenzen twee jaar voorafgaand aan de verkiezingen zal gelden.

De landelijke EV garandeert een zo groot mogelijke voldoening aan het gelijkheidsbeginsel en discriminatie verbod, waarbij vooral ook gemarginaliseerde delen uit de samenleving en/of belangen groepen die zich fijn verspreid over ons grondgebied bevinden de kracht van hun stem in gelijke en gelijkwaardige mate als elke andere burger gestand kunnen doen.

De landelijke EV beantwoordt volledig aan artikel 55 jo.8 Grondwet

Middels het toepassen van de landelijke EV komt het kiesstelsel in lijn met artikelen 25 sub b IVBPR en 26 IVBPR

En dit geldt ook voor de artikelen 1 jo. 23 jo 24 van het AVRMM

Bovendien garandeert de landelijke EV dat er geen sprake meer kan zijn van een steeds groeiende disproportionaliteit vanwege migratie tussen districten, aangezien het aantal zetels geldt en gelijk is voor het totaal aantal inwoners en elke inwoner van de Republiek Suriname, ongeacht migratie stromen. Dit geeft een sterke garantie op eerlijk en rechtvaardig kiesstelsel op de lange termijn.

Artikel 8: Op basis van de overwegingen en conclusies van het Constitutioneel Hof zoals hierboven weergegeven wordt geïntroduceerd de Landelijke EV voor het verkiezen van De Leden van de Nationale Assemblée. De landelijke EV garandeert een zo groot mogelijke voldoening aan het gelijkheidsbeginsel en discriminatie verbod, waarbij vooral ook gemarginaliseerde delen uit de samenleving en/of belangen groepen die zich fijn verspreid over ons grondgebied bevinden de kracht van hun stem in gelijke en gelijkwaardige mate als elke andere burger gestand kunnen doen.

De landelijke EV beantwoordt volledig aan artikel 55 jo.8 Grondwet

Middels het toepassen van de landelijke EV komt het kiesstelsel in lijn met artikelen 25 sub b IVBPR en 26 IVBPR

En dit geldt ook voor de artikelen 1 jo. 23 jo 24 van het AVRMM

Bovendien garandeert de landelijke EV dat er geen sprake meer kan zijn van een steeds groeiende disproportionaliteit vanwege migratie tussen districten, aangezien het aantal zetels geldt en gelijk is voor het totaal aantal inwoners en elke inwoner van de Republiek Suriname, ongeacht migratie stromen. Dit geeft een sterke garantie op eerlijk en rechtvaardig kiesstelsel op de lange termijn.

Artikel 9: De hantering van de Landelijk EV hanteert 51 zetels voor het totaal grondgebied van de Republiek Suriname. Hiermee wordt voldaan in grootst mogelijke mate aan het gelijkheidsbeginsel en het discriminatie verbod. Voorts wordt hiermee voorkomen dat er wederom disproportionaliteit met als gevolg aantasting van de democratie en soevereine wil van het volk plaatsvindt vanwege migratie stromen binnen de Republiek Suriname. Het aantal zetels is gelijk en geldt voor het totaal aantal inwoners en elke inwoner van de Republiek Suriname. Het uitgangspunt van de wijziging van artikel 9 in deze wet is om de zetelverdeling in overeenstemming te brengen met de Grondwet, met name artikel 8 jo 55. De grondslag van deze wijziging houdt een correctie in van artikel 9, waarbij het belang van rechtvaardigheid en gelijkheid voor de samenleving naar het hoogste niveau getild wordt. De

in deze wet vastgelegde aanpassing van het aantal kiesdistricten naar een(1) kiesdistrict is meest simpele tevens meest rechtvaardige methode waarbij aan alle beginselen van gelijkheid en recht en rechtvaardigheid wordt voldaan, zowel nationaal als internationaal. Het uitgangspunt is de hoogst haalbare waarde voor het gelijkheidsbeginsel als norm voor een verantwoorde landelijke evenredige vertegenwoordiging, zoals gespecificeerd in het besluit van het Constitutioneel Hof.

Artikel 16 lid 1: De Landelijk EV zal gebruik maken van een kiezers register waarin voorkomen alle kiezers die zich op het grondgebied van de Republiek Suriname bevinden voor de verkiezing van leden van De Nationale Assemblée. Vandaar dat er wijziging in dit artikel noodzakelijk is. Voor de verkiezing op ressort niveau blijft het register op ressort niveau van kracht.

Artikel 16 lid 3: Vanwege de wijziging van het kiessysteem naar Landelijke EV vindt het onderzoek van voorkomen op de kiezerslijst nu landelijk plaats en op ressort niveau.

Hoofdstuk VI:

Hoofdstuk VI

De Republiek Suriname, Ressen en Stembureaus

Republiek Suriname en Ressen

Aangezien de zaken in dit artikel vastgelegd hebben op het stemmen binnen het grondgebied van de Republiek Suriname conform de Landelijke EV evenals binnen haar ressen en er geen sprake meer is van verschillende kiesdistricten.

Artikel 24 lid 1: Een gevolg van het hanteren van de Landelijke is dat er geen verschillende kiesdistricten meer zijn, het vindt gelijkelijk en onverdeeld plaats op het totaal grondgebied van de Republiek Suriname waarbij de grenzen samenvallen met de landsgrenzen. Op deze wijze wordt er voor de lange termijn voldaan aan het gelijkheidsbeginsel, het non-discriminatie beginsel evenals het toekennen van de zo groot mogelijke kracht en reikwijdte van de stem van elke kiezer die zich op het Surinaams grondgebied bevindt. Dit is in lijn met de vereisten van onze Grondwet (artikel 8 en 55), evenals de Verdragen voor de artikelen 1 jo. 23 jo 24 van het AVRME evenals artikelen 25 sub b IVBPR en 26 IVBPR. De ernstige gevolgen van het niet tijdig aanpassen van stemgewicht per zetel in relatie tot inwonertal behoort hiermede ook tot het verleden en op deze wijze wordt een garantie geboden voor de vereiste one person one vote op een solide en duurzame gestructureerde basis van gelijkheid en rechtvaardigheid

Artikel 26 lid 1: Aangezien de verkiezing voor de leden van De Nationale Assemblée geschiedt, vindt de aanbidding en controle van de lijsten niet meer plaats binnen verschillende districten, maar centraal op een landelijk hoofdstembureau. Voor de ressortraden blijft er per district een hoofdstembureau

Artikel 42 lid 1: De consequentie van het hanteren van de Landelijke EV is dat elke politieke organisatie slechts 1 (een) kandidaten lijst indient voor de verkiezing van leden van De Nationale Assemblée voor het totaal grondgebied van de Republiek Suriname.

Artikel 42 lid 2: Het maximale aantal kandidaten voor De Nationale Assemblée is 51. Deze zijn niet langer onderverdeeld over districten, doch gelden voor het totaal grondgebied van de

Republiek Suriname. Er wordt een lijst per politieke organisatie ingediend en hier mogen niet meer dan het totaal aantal leden dat zitting kan nemen De Nationale Assemblée geplaatst worden.

Artikel 42 lid 3: Overwegende dat het aantal lid plaatsvervangers nu betreft het volledig aantal kandidaten voor DNA is het aantal van 10 vermeerderd, zijnde bijkans 50 % van het totaal aantal kandidaten op de lijst.

Artikel 50 lid d: Als uitvloeisel van de wijziging van het woon- en verblijfbeginsel zoals gewijzigd in artikel 5, geldt de uitsluiting nu wanneer er sprake is van een kandidaat die niet voldoet aan het gewijzigd woon- en verblijfbeginsel namelijk, dat die niet woonachtig is in de Republiek Suriname.

Artikel 87 lid 1: In lijn met het gehanteerde systeem van Landelijke Evcnredigheid voor de verkiezing van De Nationale Assemblée is er geen sprake meer van stemming per district doch van een landelijke stemming. Dit geldt nog steeds slechts voor kandidaten wier namen voorkomen op de onderscheidene geldig verklaarde kandidaten lijsten.

Artikel 90 lid 1: De wijziging van dit lid is noodzakelijk aangezien er landelijk en op ressortsniveau gestemd zal worden. Dit betekent dat de oproeping tot stemming vanuit het landelijk register zal geschieden.

Artikel 90 lid 2 sub d: in navolging van wat aangegeven onder artikel 90 lid 1 is er slechts een (1) kiezerslijst die gehanteerd zal moeten worden in deze en dat is de landelijke kiezerslijst

Artikel 90 lid 2 sub f: Aangezien er landelijk wordt gestemd en geen kiesdistricten meer gehanteerd worden vervalt in deze het woord kiesdistrict. Van belang blijft alleen het nummer van het ressort waartoe de kiezer behoort.

Artikel 110 lid 1 sub a: Vanwege de landelijke verkiezing van leden voor De Nationale Assemblée moet het de burger mogelijk zijn om overal in het land, op elk stembureau zijn/haar stem uit te brengen voor het verkiezen van leden voor de Nationale Assemblée. Echter in het geval van een stem uitbrengen voor de regionale organen, met name de ressortraad, dan kan dat alleen in het ressort waar de persoon ingeschreven staat. Vandaar dat dit artikel zodanig wordt aangepast dat het recht van het verstrekken van een volmacht afhankelijk is van het dienen buiten het ressort van registratie.

Artikel 110 lid 2: Lid 2 van dit artikel bestaat uit twee sub-artikelen: 2 a en 2 b.

Lid 2 a: De vereiste waaraan voldaan moet worden voor de volmacht is niet gekoppeld aan de vereiste voor verkiezing op DNA niveau aangezien deze niet begrensd behalve door de landsgrenzen. De vereiste is nu slechts verbonden aan het ressort van registratie. Dit betekent dat de volmacht gebruiker in het zelfde ressort geregistreerd moet zijn als de volmacht verstrekker.

Lid 2b: Deze aanvulling van lid 2 is noodzakelijk teneinde de volmacht gever en de gemachtigde niet te beperken tot slechts personen die in het zelfde ressort geregistreerd staan. In die gevallen waarbij de volmacht gever slechts een stem op DNA niveau wil doen uitbrengen, dan kan deze volmachtgever elke persoon die op de landelijke kiezerslijst

voorkomt daartoe machtigen, met dien verstande dat een gemachtigde slechts een aanwijzing mag aannemen.

Artikel 124 lid b : Aangezien er geen sprake meer is van verschillende kiesdistricten, maar van een landelijke verkiezing, en wel ressorten, kan er niet meer gesproken worden van stemopname per kiesdistrict. Er wordt wel per ressort en zo na totalisering per district bepaald hoeveel stemmen in totaal zijn uitgebracht en aan de hand hiervan wordt het landelijk totaal uitgebrachte stemmenaantal geverifieerd met het totaal aantal uitgebrachte stemmen zoals vastgesteld door het Landelijk Hoofdstembureau

Artikel 124 lid c: De stemmenopname per partij en per kandidaat betreft in deze op ressort niveau bij de hoofdstembureaus in de districten, ten behoeve van het Centraal Hoofdstembureau en landelijk op het Centraal Hoofdstembureau.

Artikel 131 lid 1: De wetstekst hoort duidelijk te zijn en niet voor meerdere interpretaties vatbaar, vandaar dat hier het woord landelijk moet worden geplaatst voor het woord evenredig.

Artikel 131 lid 2: De vervanging van de woorden per district door het woord landelijk is noodzakelijk aangezien de zetels op DNA niveau in het Landelijk Evenredigheidssysteem landelijk zullen worden toegekend en niet meer op districten niveau

Artikel 136 lid 1: De wijziging in dit artikel is noodzakelijk aangezien de voor DNA gekozenen niet via het district gekozen wordt doch landelijk. Alle daarmee samenhangende zaken dus ook de bevestiging al dan niet van aanvaarding van de verkiezing moet via het Centraal Hoofdstembureau plaats te vinden. Betreft het de gekozenen voor de ressort- of districtsraad dan betreft het het Hoofdstembureau in het betreffend district ten behoeve van het Centraal Hoofdstembureau.

Artikel 137 lid 1: In het Landelijk Evenredigheid Systeem voor de verkiezing van de leden van De Nationale Assemblee en in navolging van artikel 136 lid 1 (zoals gewijzigd) is er geen sprake van kiesdistricten doch slechts van (bestuur) districten, vandaar dat het woord 'kies district' vervangen wordt door district. Uiteindelijk worden alle zaken aangaande de verwerking en bevestiging van de stemmen op De Nationale Assemblee niveau alsmede regionaal niveau door het Centraal hoofdstembureau afgehandeld.

Paramaribo, 7 juli 2023

De initiatiefnemers:

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'D. Sharman', with a long horizontal line extending to the left.

D. Sharman

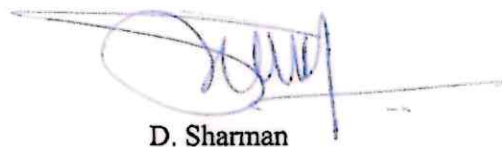
A handwritten signature in black ink, appearing to be 'C. van Samson', with a long horizontal line extending to the left.

C. van Samson

Initiatiefvoorstel: krachtens artikel 78 van de Grondwet van de Republiek Suriname (S.B. 1987 no. 116, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 1992 no. 38), ingediend d.d. 7 juli 2023 door D. Sharman en C. van Samson allen leden van De Nationale Assemblée, houdende nadere wijziging van de Grondwet van de Republiek Suriname (S.B. 1987 no. 116, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 1992 no. 38).

Paramaribo, 7 juli 2023

De initiatiefnemers:

D. Sharman

C. van Samson

DE NATIONALE ASSEMBLEE	
Ingek.	<u>10 juli</u> 20 <u>23</u>
Agenda no.	<u>1154/23</u>
Verwezen	
Naar	

**WET van2023,
houdende nadere wijziging van de Grondwet
van de Republiek Suriname (S.B. 1987 no. 116,
zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 1992 no. 38)**

ONTWERP

DE PRESIDENT VAN DE REPUBLIEK SURINAME,

In overweging genomen hebbende dat, in het kader van de beslissing van het Constitutioneel Hof van de Republiek Suriname d.d. 5 augustus 2022, zaak nr. CH-02, inzake het onverbindend zijn van de artikelen 9 en 24 van de Kiesregeling (S.B. 1987 no. 62, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2019 no. 55), alsmede in het kader van de doelmatige werking van de Grondwet, het wenselijk is enkele bepalingen van de Grondwet van de Republiek Suriname te wijzigen;

Heeft, de Staatsraad gehoord, na goedkeuring door De Nationale Assemblée, bekrachtigd de onderstaande wet:

ARTIKEL I

In de Grondwet (S.B. 1987 no. 116, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 1992 no. 38) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

A. Artikel 56 komt te luiden:

1. De leden van De Nationale Assemblée en ressortsraden worden voor een zittingsperiode van vijf jaar.
2. Deze zittingsperiode van vijf jaren mag slechts bij wet, met 2/3 meerderheid van grondwettelijk aantal leden, worden verlengd, in geval van oorlog of andere buitengewone omstandigheden, die het houden van een verkiezing verhinderen.
3. De Nationale Assemblée kan tussentijds bij staatsbesluit worden ontbonden. Het besluit tot ontbinding houdt tevens de opdracht in een nieuwe verkiezing uit te schrijven. Deze verkiezing vindt niet later plaats dan vijf maanden na het besluit tot ontbinding.
4. De ontbinding gaat in op de dag waarop de nieuw gekozen DNA samenkomt.
5. Bij wet kan voor het na een ontbinding gekozen DNA een afwijkende zittingsduur worden vastgesteld. Een zodanige zittingsduur mag de periode van vijf jaren niet overschrijden.

B. Artikel 61 komt te luiden:

1. De Nationale Assemblée bestaat uit 51 leden die op grond van algemene, vrije en geheime verkiezingen krachtens het stelsel van *landelijke* evenredige vertegenwoordiging bij grootste gemiddelde en voorkeurstemmen worden gekozen.

2. Personen, die zich kandidaat hebben gesteld ter verkiezing tot afgevaardigde naar De Nationale Assemblée moeten in de Republiek Suriname wonen en hun hoofd- of werkelijk verblijf aldaar hebben en wel gedurende twee jaren voorafgaand aan de verkiezingen.
3. In afwijking van het gestelde in lid 2, geldt voor de verkiezingen van mei 2025 een termijn van één jaar hoofd- of werkelijk verblijf in de Republiek Suriname.

C. Artikel 91 komt te luiden:

1. De President en de Vice-President worden door De Nationale Assemblée voor vijf jaren gekozen. De ambtstermijn van de President en of de Vice-President eindigt bij de beëdiging van een nieuw gekozen President en of Vice-President. De ambtstermijn eindigt eerder bij besluit van De Nationale Assemblée tot tussentijds aftreden van de President en of de Vice-President. Indien het ambt vacant wordt, begint voor de daaropvolgend gekozen President en of Vice-President een nieuwe ambtstermijn, waarbij dit ambtstermijn de periode van vijf jaren niet mag overschrijden.
2. De President en de Vice-President zijn na het vervullen van twee aaneengesloten ambtstermijnen gedurende tien jaren niet herkiesbaar.

D. Bij Artikel 92 wordt nog 1 vereiste toegevoegd:

- niet eerder veroordeeld zijn nationaal of internationaal.

ARTIKEL II Slotbepalingen

1. Deze wet wordt in het Staatsblad van de Republiek Suriname afgekondigd.
2. Zij treedt inwerking met ingang van de dag volgende op die van haar afkondiging.
3. De Minister van Binnenlandse Zaken is belast met de uitvoering van deze wet.

Gegeven te Paramaribo, de 2023

CHANDRIKAPERSAD SANTOKHI

**WET van2023,
houdende nadere wijziging van de Grondwet
van de Republiek Suriname (S.B. 1987 no. 116,
zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 1992 no. 38)**

MEMORIE VAN TOELICHTING

A. Algemeen deel

In de loop der tijd hebben verschillende regeringen vanwege geconstateerde onvolkomenheden in de Grondwet kenbaar gemaakt te komen met voorstellen voor een integrale herziening van de vigerende Grondwet. De plannen tot realisatie van deze in het vooruitzicht gestelde wijzigingen zijn niet verwezenlijkt. Vanwege het door het Constitutioneel Hof ongrondwettig verklaren van een aantal bepalingen van de Kiesregeling is aanpassing van een aantal artikelen van de Grondwet geboden teneinde een grondwettelijke basis te bieden voor wijziging van de Kiesregeling.

Het proces tot wijziging van de Grondwet en Kiesregeling staat onder tijdsdruk, omdat de voorbereidingen van de verkiezingen in 2025 tijdig moeten kunnen starten. Om die reden worden de wijzigingsvoorstellen van de Grondwet beperkt tot het op dit moment hoogstnoodzakelijke.

Het initiatiefwetsvoorstel voor wijziging van de Kiesregeling wordt om die reden zoveel als mogelijk gelijktijdig behandeld met de onderhavige wijziging van de Grondwet.

B. Artikelsgewijs

Artikel 56:

De constitutionele regelingen van Suriname hebben vanaf 1948 een bepaling gekend waarin de mogelijkheid is opgenomen het parlement te ontbinden. Bij de grondwetwijziging in 1987 is mogelijk abusievelijk de mogelijkheid tot tussentijdse ontbinding niet opgenomen. In 1992 is overwogen een ontbindingsartikel op te nemen, maar geen besluit genomen. Een ontbindingsbepaling kan niet worden gemist. Dat bleek in 1999 toen werd besloten tot ontbinding van De Nationale Assemblée terwijl daartoe geen grondwettelijke voorziening is. Tijdens het debat bleek dat mensen zich bewust is van de dilemma. Eertijds bestond het onjuist gebleken beeld dat het ontbindingsrecht mag worden gebruik om een conflict tussen de regering en het parlement te beslechten. Het is zogeheten 'conflictontbinding'. Het is staatsrechtelijk duidelijk dat het ontbindingsrecht niet mag worden toegepast als gevolg van een conflict tussen De Nationale Assemblée en de regering. Dat is ook de doctrine regel in landen met een parlementaire democratie. In Suriname zijn de ontbindingen tussen 1950 en 1980 nooit het rechtstreekse gevolg geweest van conflicten tussen kabinet en parlement. Ontbinding van het parlement vindt volgens de doctrine plaats in gevallen van een uitzichtloze parlementaire situatie die kan leiden tot staatkundige verlamming. Een voorbeeld is de situatie in 1979 toen er in Suriname sprake was van een parlementaire verlamming. In samenspraak is toen gekozen voor ontbinding met als voornemen verkiezingen te organiseren eind maart 1980. Dit voorbeeld toont

aan dat een besluit tot ontbinding in de regel na overleg met De Nationale Assemblée zal plaatsvinden. Juist in situaties waarin de parlementaire stemmen staken, of langdurig geen vergaderingen plaatsvinden is het juist zaak de kiezer de mogelijkheid te geven een structurele patstelling in de volksvertegenwoordiging te beslechten. Het is onwaarschijnlijk dat de regering te snel gebruik maken van dit instrument, het teken bij het uitschrijven van verkiezingen immers mogelijk ook zijn eigen politieke doodvonnis.

Artikel 61

Lid 1 Vanuit het gelijkheids- en rechtvaardigheidsbeginsel, evenals de beginselen van goed bestuur en de taken en bevoegdheden van De Nationale Assemblée is het van het hoogste belang dat elke kiezer zijn/haar stem dezelfde waarde heeft en dat er een garantie is voor continue vernieuwing en versterking van de democratie. Het nationaal karakter van de hoogste volksvertegenwoordiging moet ook vertaald worden dat de kiezer een nationale dus landelijk stem uitbrengt. De kracht van de stem van de kiezer wordt hierdoor gemaximaliseerd en er is garantie dat ook gemarginaliseerde groepen middels het uitbrengen van hun stem via landelijke evenredigheid een vele malen grotere kans hebben vertegenwoordigd te zijn op het hoogste niveau.

Lid 3 Vanwege het gegeven dat er wijziging van de Grondwet en de Kiesregeling noodzakelijk is, doch dat deze minder dan twee jaar voor de volgende verkiezingen vorm krijgt, is het voor personen die zich kandidaat stellen onmogelijk geworden te voldoen aan het woon/verblijf vereiste van tenminste twee jaar. Voorts is het niet langer nodig bij het systeem van landelijke evenredigheid om in een specifiek district te wonen, doch wel in de Republiek Suriname. Het derde lid dat wordt toegevoegd moet hier oplossing in bieden. Overeind blijft dat voldaan moet worden aan het onderliggend uitgangspunt dat een persoon die zich kandidaat stelt, zijn woonplaats moet hebben in de Republiek Suriname.

Artikel 91

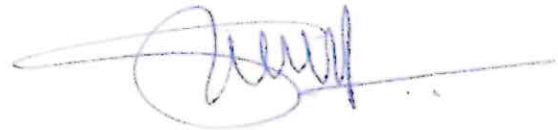
Wijziging van dit artikel is nodig om, naast de bevoegdheid van De Nationale Assemblée ex artikel 74a van de grondwet, de bevoegdheid van De Nationale Assemblée te kunnen realiseren om te besluiten tot tussentijd aftreden van de president en de vicepresident. In 1999 is gebleken dat een besluit op dit punt van De Nationale Assemblée niet kon worden geëffectueerd. Dat doet geen recht aan de grondwettelijke bevoegdheid van de nationale volksvertegenwoordiging. Het voorkomen van verstarring in het bestuur van het land is de beperking van het vervullen van het ambt van President en Vice-President gedurende tien jaren aaneengesloten, uitgesloten.

Artikel 92 lid 1

Aan de functie vereisten wordt nog een internationaal gebruik voor deze hoge ambten toegevoegd, n.l. niet eerder veroordeeld zijn nationaal of internationaal door een gerechtshof.

Paramaribo, 7 juli 2023

De initiatiefnemers:

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'D. Sharman', with a long horizontal line extending to the right.

D. Sharman

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'C. van Samson', with a long horizontal line extending to the left.

C. van Samson